

N:o 205.

Af herr **A. P. Gustafsson**, *i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 28, med förslag till lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken m. m.*

I 9 kap. 1 § giftermålsbalken af 1734 års lag heter det, att »hustrun följje mannens stånd och vilkor». Samma tänkvärda ord återupprepas i det lagförslag, som bland andra föreslagna lagändringar förefinnes i Kongl. Maj:ts till innevarande Riksdag aflåtna proposition n:o 28 med förslag till lag angående ändring i vissa delar af nu gällande giftermålsbalk; likafullt föreslår Kongl. Maj:t med anledning af en riksdagsskrifvelse från år 1884, att i giftermålsbalkens 10 kap. 2 § skulle införas bestämmelse, att giftorätt icke skulle tillkomma någondera maken i den fasta egendom, såväl i stad som land, hvilken den andra före äktenskapet egt eller under detsamma ärft, oafsedt om det förefinnes gåfvobref, testamente eller äktenskapsförord, som föreskrifva sådana bestämmelser eller icke.

Oaktadt jag förut fäst Riksdagens uppmärksamhet vid det, enligt mitt förmenande, origtiga i ett dylikt lagstadgande, kan jag likväl icke underlåta, då nu så genomgripande ändringar i vår ekonomiska äktenskapslagstiftning föreligga till afgörande, att än en gång draga under ompröfning, huru vida egendomsgemenskap, i såväl fast som lös egendom, för äkta makar icke skulle vara rättvis och med vårt föreställningssätt om äktenskapet öfverensstämmande.

Jag är fullt villig att ge dem rätt, som påstå, att äktenskapets natur är af högre värde och ursprung än gemenskapen af verldsliga

fördelar, men det hjälper föga att påstå, det äktenskapet endast har den här åsyftade betydelsen; det är och förblir med all säkerhet så, att vid sidan af den högre betydelsen ingår ett annat moment i en sådan förening, hvars innebörd icke kan lemnas å sido.

Att 1734 års lagstiftare från egendomssamfällighet makar emellan undantog fast egendom på landet hade nog sin grund i den för den tiden gällande åskådningen, att jordegendom skulle så länge som möjligt bevaras inom samma slägtled. Detta åskådningssätt har numera fått vika för en nyare tids förhållanden, då fastighet liksom annan egendom rätt ofta får byta om egare. Att förutnämnda åskådningssätt för närvarande icke är rådande inom vårt land, derom vittna de anlopp, som med rätta göras mot fideikomisstiftelserna, hvilkas innebörd hafva samma syftemål, som antagligen härutinnan legat till grund för bestämmelserna i 1734 års giftermålsbalk.

Då såväl förflutna tidens som nuvarande lagstiftare mena, att »hustrun skall följa mannens stånd och vilkor», ligger ovedersägligen deri ett erkännande, att den innerliga förening och gemensamhet, som genom äktenskapet inträder, gäller såväl i legalt som i etiskt hänseende, och detta sammanfaller, såvidt jag kunnat förstå, med det mera allmänna föreställningssättet. En så genomgripande förändring i egendomssamfälligheten mellan äkta makar som den nu föreslagna, hvars konsekvenser medföra egendomsgemenskapens fullständiga borttagande, tror jag allmänheten icke är beredd på och är enligt mitt förmenande icke förenligt med äktenskapets idé, hvilken förutsätter samverkan mellan makarne och ett enhetligt ordnande af deras angelägenheter utan enskilda intressen.

Genom ett ytterligare särskiljande af makars egendom underhålles och näres det enskilda intresset inom äktenskapet, hvari sådant borde vara främmande; kif och osämja är jag öfvertygad om skall mera än eljest förekomma, då i nästan hvarje hem makarne, utom det gemensamma, hafva hvar sina egna intressen att bevaka; mången gång torde blotta misstanken, men kanske ibland verkligt egennyttiga beräkningar af den ena maken att på ett eller annat sätt bereda sig och sina arftagare fördel på den andra makens bekostnad blifva orsaken till olyckliga äktenskap.

Visserligen har Kongl. Maj:t i sitt förslag genom föreskriften om vederlag velat förekomma oreda i beräkningen af hvardera makens särskilda egendom, men då det gäller ekonomiska intressen, brukar uppfinningsförmågan vara rik på utvägar, och sådana torde icke vara svåra

att finna, då enligt förslaget mannens förvaltningsrätt fortfarande skulle blifva ganska vidtomfattande; och då under ett långvarigt äktenskap makarnes såväl gemensamma som bådaderas enskilda egendom undergått åtskilliga vexlingar, torde vid ett kommande arfskifte eller bodelning det blifva ganska svårt, för att icke säga omöjligt, att särskilja de olika delarne eller insatserna i boet.

Ingen kan lifligare än jag erkänna de berättigade kraf, som nuiden uppstått för en fri och sjelfständig utöfning för såväl den gifta som den ogifta qvinnans fri- och rättigheter, men ett sådant mål, hvarom här är fråga, tror jag för visso kunna förverkligas utan sådana intrång på den äktenskapliga egendoms-gemensamheten, som lagförslaget innehåller. Lagstiftningen har, på goda grunder, sedan rätt långt tillbaka delvis velat lemna den gifta qvinnan utväg att freda sin andel i boet från förstörelse af en slösaktig man; denna ståndpunkt bör för ingen del förbises, utan fastmer ytterligare utvidgas, men det bör ingalunda ske på sådant sätt, att den äktenskapliga friden blir i fara.

Jag tilltror naturligtvis mig icke att kunna framställa något egentligt förslag till lag, byggdt på härförut angifna grund, som till fullo skyddar såväl den ena som den andra makens rätt i boet från skuldsättning och förstörelse af endera maken ensam, men vill dock antydningssvis påpeka det af presidenten Berg vid »nya lagberedningens förslag till ändrade lagbestämmelser i fråga om äkta makars inbördes egendomsförhållanden» särskildt vidfogade yttrande. En annan utväg kunde ock förefinnas: att egendoms-gemenskapen i såväl fast som lös egendom inom äktenskapet vore regel samt att undantag derifrån skulle gälla, då i lag medgifna anordningar deremot vidtagits; mannens förvaltningsrätt öfver den gemensamma egendomen skulle äfven vara regel, men kunna honom fråntagas, då visst vore, att han boet till större skada utöfvat densamma, hvaremot han icke skulle ega rätt att utan hustruns skriftliga medgifvande försälja, pantsätta eller annorledes vidtaga åtgärder, som skulle förminska värdet af deras gemensamma fasta egendom.

Af hvad jag här förut anfört är ju tydligt, att jag anser egendoms-gemenskap inom äktenskapet vara naturlig och önskvärd, och då följer deraf, att jag icke kan gilla det af Kongl. Maj:t framställda förslag till lagändringar i hithörande delar, utan önskar en lag byggd på grund af egendoms-gemenskap mellan äkta makar, och får jag alltså värdsamt hemställa,

att Riksdagen ville, med afslag å den nu framlagda kongl. propositionen n:o 28, innehållande förslag till lagän-

dringar i giftermålsbalken, ärfdabalken, handelsbalken, utsökningslagen och konkurslagen m. m., i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen afgifva nytt förslag till den ekonomiska äktenskapslagstiftningen med egendoms-gemenskap inom äktenskapet såsom grund.

Stockholm den 11 februari 1898.

A. P. Gustafsson.
